

A' ROMAI TSASZARIES AP. KIRALYI FELSEG
NEK KEGYELMES ENGEDELMEVEL.

Indult BÉTSBŐL Pénteken 20. Januariusban 1792.

Belső elegyes Tudósítatok.

A' jövő Vasárnap, a' F. Fő Hertzeg Afzszony-
gyerek-ágyból lett fel-szabadulásának, és a'
Kiss fő Hertzeg arizonyka Anyazzentegyházba va-
ló bé-iktatásának Czeremoniáira nézve Udvari Gá-
la lesz. — Oloz Országnek Pisa nevű Várotsá-
ban-is, a' Nagy Hertzegnek parantsolattyára Dec.
26-dikán, ezen F. fő Hertzegé földfog születéséért
hálaadó innep tartatott. — A' F. Nápolyi Ud-
várnál pedig Dec. 20. — 21. és 22-dikén 3 mad na-
pi gála, öröm innep tartatván, a' Város meg-va-
világosítva, és az agyuk hiedetik vala azon édes
Atyai és Anyai örömet, mellyel ezen szerentsés
születésből vett vala magának Nápoly. — Hogy
pedig a' Pápa ő Szentsége — némely hirtelen fu-
len fogott Hírek szerint, nem hogy meg holt vol-
na,

na, sőt úgy fel-gyógyult legyen, hogy Dec. 24-dikén minden szokásban lévő innepi czeremoniás foglalatóságokat maga vitt véghez, meg-tették hátrább a' Romából jött Tudósításból. — Ama híres tudományu *Kámpé* Ur Bétsben vagyon.

Hertzeg *Nafszau*, ki a' ki-költözött Frantzia Printzek ügyében Bétsbe jött vala, kevés mulatása után Berlinnek vette útját.

Ennek-előtte 6 esztendőkkel a' *Lembergi* Kormány-széken volt Tanátsos *Kutsera* Ur, egy *Röjzenstein* nevezetű embert az utzán meg-botolván azért, hogy Feleségéhez kapegatoit, II-dik *Josef* Tsászár által szolgálatjából el-botsáttatott vala; ki most a' leg-kegyelmesebb II-dik *Leopold*hoz hozván ügyét, nem tsak azt nyerte-meg, hogy egy más Kormány-szék mellett ujra előbbeni Hivatalába állittassék, hanem az alatt el-veztetett fizetése-is egy krajtzárig ki-lizetetni parantsoltatik.

Felséges Urunk e' következő Oberstereket tett Generál-Májorokká nyugodalmos Penzioval: *Deutschmeistertől* B. *Rosenberget*, a' Fő Hertz. *Toskánától* B. *Rottenberget*; *Pellegrinitől* Gr. *Stubenberget*. Ezek helyébe Obersterek lettek 1. B. *Kerpen*, 2. G. *Spork*, és 3. *Sonel*.

Azt erőltik, hogy Felséges Urunk egy maga tulajdon kezével irt parantsolatjában azt adta legyen ki a' napokban, hogy azok a' Tanátsosok, és fő Tisztviselők, kik a' magok munkájokat félre teszik, és a' dolgot halasztják minden ok nélkül, elsőben meg-intettetnek, másodsor hivataljoktól és fizetésektől meg-fosztatnak, harmadszor pedig minden Ts. Kir. szolgálatra alkalmatlanoknak neveztetnek, és ez a' *Subalternusokra* alább való Tisztviselőkre is így szól.

Egy tegnap-előtt Bétsbe érkezett Orosz *Kurir* által arról tudósítaték a' Fels. Ts. Királyi Udvar, hogy a' *Porta* és a' *Muszka* Udvar között való békesség már végbe ment, és Dec. 29-diken áll-írásal-is meg-erősítettett. Ezen békességnek minden pontumai világosságra jönnek minden órán; addig irhatjuk, hogy az Orosz Udvar mindent meg-nyert vala.

valamit csak akart ez úttal, és igen hasznos békeséget kötött légyon.

Azon Szövetségben, melly a' két Belgiumi uralkodó Fejek között meg-köttek, igen nevezetes és meg-jegyzésre méltó punktum ez, hogy az Auszriai Belgium F. Kormányozója, és a' Hollandiai Helytartó Hertzeg, egymást akár mi-némü belső zenebonának ki-ütésekor tudósítani, 's edgyik a' másiknak haladék nélkül fegyveres segítséget küldeni tartoznak, a' nélkül hogy az Auszriai Belgiumi Kormányozó a' dolgot előre Bétsbe meg-jelenteni tartoznék, mint ez előtt minden elő-forduló környül-állásokban az előre való hir-adás meg-kívántatott.

A' napokban az Ujjság-Levelekben mint meg-jegyzésre méltó dolgot lehetett olvasni, hogy a' Saxoniai Vál. Fejedelem a' Pruszszus Királynál ezen fársángi napoknak eiején magának vig napokat tsinált. Ez magában nem nagy dolog; hanem ezen kívül még több olyan dátumokat-is kezdenek a' Politikusok meizszéről a' Pruszszus Politikában észre venni, mellyek a' Bétsi Kabinétnak időre még némely szorgalmatos gondot okozhatnak. Azt a' Pruszszus Király jól láttya, hogy az Orosz Udvar békeséget kötött a' Törökkel, és tölle mindent megnyert, melly szerint már most minden felöll azt tsinálhattya Lengyel Országgal a' mit akar. Azonban a' Saxoniai V. Fejedelelemnél már ki-vagyon jó részét dolgozva, hogy ennek Leánya a' jövendő-béli Lengyel Korona Örökös, egy Pruszszus Hertzeget végyen magának férjül, mellynek tsak a' Mulzka Udvar egyedül állhat ellene. Utolsó mestersége ez szerint Berlinnek ebben áll már most, hogy tsak a' nagy *Katalint* nyerhese-meg:

Ma egy hete a' *Didna* Isten Afzfzony innepe tartaték a' H. *Auersperg* Udvari játék-néző helyében Bétsben, hol egy Vadász nevű játékot jádzának a' fő Méltóságok. A' *Vas V-gyei* Fő-ispány H. *Bothyáni* Lajos, Gr. *Eszterházy* János Kedves Hitefével, 's két szépen nőtt magzattyaival együtt, Gr. *Pálffy* Miklós Oberflájdinánt, és H. *Lignovszky* Kiss-afzfzonyai vóltanak a' jádzó személlyek. A' főbb Méltóságok mind hivatalasok valának ezen játéknak szemlélésére. A' fel-vonások között Kanzellárius Gr. *Pálffy* Ur ő Excja gazdagon öltözött Udvari Tifzije szolgálnak vala a' nézőknek minden némű frifsittó italakkal.

Más nap ugymint *Szombat* estve, nagy Bált adott G. *Zichy* Ferentz N. *Zemplén* Vármegye fő Ispány ő Exja. Meg-jelentek *Ferentz* és *Josef* Fő Hertzegek-is. Nagy számmal vóltak benne mind ide való, mind kivált idegen Méltóságok-is, kik közzül egy vólt ama' híres *Nassau Sziegeni Hertzeg* *Crosz* Hajós Vezér ki a' *Svédok* ellen olly vitézül kormányozta vólt az *Orosz* könnyű szerű hajós Seregét. Ott dízeskedett *Duc de Richelieu*-is világos kék ezüstös Húszár Forma ruhában. *Ferentz* Fő Hertzeg jól meg-forgatta egynéhányszor a' Gazda Kis Afzfzonyát.

Budai Tudófitások : „ Itt nállunk Jan. 4-dikén állott-bé leg-kevényebben a' Tél, és már 3 napok-tól fogva a' Duna vizének szinét meg-állitván, a' *Pest* és *Buda* között való közösüléstől tsak nem egészfen el rekesztett. — Ama' kiss részeges *Bachusnak* innepei nállunk-is, mind *Budán*, mind *Pesten* muzsika zengések és Bálók között tartatnak. *Vasárnapon* és *Tsőtörtökönként* Redeutjaink vágynak — az Ország Bicéjájánál minden *Hétfőn*, a' Pirmásnál pedig *Redden* Bálak vágynak, és *Szombaton* *appartementok* tartatnak. — *Pestről* az *Alvintzi* Seregének 2 *Batalionyai* *Kassa* felé indultának, és ezeknek helyvébe a' *Gyulai* vitézei jöttek. — *Posonyból* pedig a' fő H. *Ferdinánd* Seregének el-ő Olztálját Fő-Sirázsamester *Otskay* Ur *Trentsén* *Vármegyének* *Morvai* szélei felé vezérli.

Eger, Jan. 7-dikén. — „Szörnyű dolog történt itten, harmad nappal ez előtt. — A' tél, keményen bé fogott. A' szegénységet, valamint minden nyomorúság: úgy a' hideg-is leg-inkább tzelba vette. Szükségtől kényszerítettvén, el-megy egy szegény Ember, száraz gallyért az Uraság' erdejére. De meg-esett néki; mert az Uraság' érzéketlen Vadászra réá lőtt, 's úgy tatálta, hogy mindjárt szörnyű halált holt. Már el-is temettetett — 's árván hagyta utánna jajgató gyermekeit. Vagynak mások nem kevesen, kiket nem öltek ugyan meg a' Vadászok; de hóltig-való nyomorékokká tettek. — Még ki nem vitték az említett szerentsétlen Embert a' temetőbe: már ismét 3 szegény Embert fogtak el a' száraz ágak' szedéséért, 's kemény vasban tömlőtze zárták. Ezt hallván a' Kapások, mód nélkül neki keseredtek. Egy közüllök, szabadsággal haza botosított Katona. El-megy ez, többed magával a' Tömlőtztartóhoz, 's kéri, hogy botosítaná-ki a' testvér Öttsét (ez, egy volt a' gally-szedésért el fogattak közzül); mivel más napra volna téve a' lakodalma. De haszontalan volt kérése; söt haszontalan volt a' vele lévőeknek száz forint kezelség-ajánlások-is. Ekkor erőt vett a' Kapásokban, a' fel-buzdúlt indulat az észen: fogták tehát magokat, 's minekutánna meg-ujjitották volna még egylizer kéréseket haszontalan: le-verték a' tömlőtzt ajtaja' lakattyát, 's mind ki-eresztették a' rabokat. — Még több roszsz következésektől-is tartunk itten. “

Szathmár Városa' környékéről, következő szerentsétlen történeteket irnak:

„*Réstelek* nevű Faluból ki megy két Ember, a' rétre szénáért. Történik, hogy mind ketten ugyan azon rakás szénánál jönnek öfzve, mivel mind kettő magáéknak tartotta; 's ahoz képest tehát edgvik se akarta azt a' másiknak engedni. A' pernek, halál leve a' vége: mert nem bírván egyik a' maga fel-forrott indulatjával, fogta a' vas-villát,
's úgy

's úgy ütötte a' málik fejébe, hogy az leg-ottan szörnyü halált halt.

*Szathmár*hoz a' leg-közelebb Faluban *Lázárban*, ki-megy egy Ember éjtszaka, hogy meg-nézze a' Sertétség (minthogy e' tájjon az ólból-is el-lopják a' kövér Sertést a' Kondások). Várja bé a' Felesége: hát tsak nem megy az Ember. Egy darabig azt gondolta felölle az Aszfzony, hogy talám a' marháknak ad enni; hanem midön hozszas várakozása-is mind tsak hjiába-való lett vólna: fel-kél végre az ágyából. De melly szörnyü látás sebhette szivét, a' midön ki-nyitotta vólna a' pitvar' ajtaját. Szemébe ötlött t. i. meg-öletett, és halva fekvő Férje. — A' torka vólt szerentsétlennek elmettze.

*Pest*ről az a' Tudósítás érkezett, hogy minek utánna a' már ki-hirdetett *Szorgalmatos Mezei Gazda* nevü munkája *Nagy Váti János* Urnak a' Felsőhelytartó Tanáts elejébe került vólna, azt a' nevezett Tanáts a' Pesti Univerlitáshoz küldötte légyen olly véggel, hogy az ott gazdaságot tanító közönséges Professor *Mitterpacher* Ur adná ítéletét róla; ki az egész munkát meg-visgálván azt az ítélet tette, hogy a' Mezei gazdaságra nézve még ennél az idegen nyelveken-is jobb és hasznosabb Könyv nem jött világofságra; és ezen ítélet tételt az Univerlitás a' Helytartó Tanátsnak, e' pedig az Ország Atyának tudtára adván, kéttség kívül így követte ezt a' már meg-irt jutalom. Ezen Könyvnek szerzőjét, úgy értjük, *G. Festetics* György Ur ö Nga Gazdaságbéli Tanátsofsává híván, 1000 forint esztendei fizetést ígért számára. Ilyen Gazdák kívántatnának minden valamire való Uradalmokba, nem pedig az Oskola porbál ki-mászott 30 Magyar forintos Tisztartók — a' mint szokás nevezetesen Erdélyben.

Fő Tisztelendő *Horváth* János Ur, a' *Göttinga*l Tudós Társaságnak nagy érdemü levelező Tagja, és a' Pesti Univerlitásnál a' Fizikának és Mekhánikának eddig vólt Közönséges Tanítója, önként való

való kívánságára, egészsz fizetéssel nyugodalmat nyert magának, és helyébe jő Tiszt. *Domin* Ur, ki eddig az említett Tudományokat a' *Pétsi* Akadémiában tanította vala. A' *Domin* Ur székére Februáriusban fog *Concurfus* tartatni. — A' Német nyelv tanítása megint el-fog Pesten kezdődni, és ezen Professorságra-is Febr. lélzen a' *Concurfus*.

Most közelébb, az a' kegyelmes Kir. Rendelés hirdettetett az Univerzitásbéli Ifjúság előtt, hogy a' melly Magyar Ifjak bizonyosságot mutathatnak arról, hogy ők a' Törvény-tanulását el-végezték, 's a' Magyar, és Deák nyelveken kívül, a' Német, Frantzia, és Olasz nyelveket-is tudják; jelentsék magokat a' Bétsi Hadi Tanátsnál; ott ingyen való magok gyakorlására — — leg. ottan fel-vétetnek; 's a' gyakorlás' végzésével, vagy az említett Hadi Tanátsnál, vagy a' *Magyar Országi Generál Commandóndl* (Katonai Kormányfőknél), tehetségekhez képest való tisztségekre alkalmaztatnak, vagy pedig Magyar Regimenteknél Auditorokká tétetnek.

Kilentzedikben temettetett-el *Salmáron* (a' maga *Vörösvári* Uradalmanak egy falujában) néhai *Keszelőkői Mátyási Károly* Ur ö Nga; életében a' Sz. István' Rendjének kis keresztes Vitéze, 's Udvari Tanátsos Ur; drága emlékezetét hagyván maga után nem csak kedves Özvegyénénél; *M. Beleznai Susánna* Afiszonynál, 's minden Uri Maradékainál; hanem mind azoknál-is, valakik közelebb-ről esmerték: mivel egy valóságos derék, és különös kegyességu Ur volt. Tovább forgott 45 elz-tendőknél hivatalokban. Ns *Borsod* Vármegyében kezdett leg-előlször szolgálni, holott-is érdemei, a' tisztségeknek alsó léptsőjéről, Első Al-Ispányi Méltóságra emelték; mely tisztségéből b. e. *M. Theresia* által Itélő-mesterségre méltóztatott a' Kir. Táblához. Innen végre a' *Septemvirális* Táblára tétetett által, mellynél folytatott hasznos szolgálatját
tsak

tsak a' múlt elztendőben szakasztotta félbe; mint-hogy öregsége nyugalomra hívta. Meg-hólt életének 71-dik elztendejében.

Erdélyben Kolosvár Királyi Kóltos Várofsának Király Birója Titt: Bertalan János Urnak hofzfas és hiv szolgálatjait vévén Felséges Urunk tekintetbe, Kegyelmesen a' Nemesi Rend közé számlálni méltóztatta. Egy embert szerető ember — egy jó szívű, tanúlt, hasznos Polgárja Hazánknek; hofzfas időkig virágozzék Hazánk 's Nemzetünk kebelében! — *Erdély Országí Provincialis Perceptorrá Pálkó, Kontrallorrá* pedig *Boros Urat* méltóztatott F. Urunk ki-nevezni, kik mind ketten a' *The-saurarius* mellett eddig nagy haszonnal szolgáltanak.

N. Magyar Királyí Testörzö Hadnagy *Lentu Jay Ur*, kinek szerentsétlen esetét a' múlt Levelünkben jelentettük vala, él, és jó Béts felé. — *Gunda Josef Ur*-is, mint a' több Magyar Gárda Urak, kik nem régiöben 400 forintal, Kapitányí rangal nyugalomra bocsáttattak, nyugalomra lépett a' többivel.

Austr. Belgium felé e' következendö Regiment-beli Batallionok rendeltettek: *D' Altonból* 1. Batal. — *Brechanvilleből* 2. — *Brentánóból* 2. — *Stuárból* 1. — *Collorédoból* 1. — *Gemingenből* 1. — *Hohenloheből* 1. — *Jordisból* 2. — *Klébekből* 2. *Kinszky Ferentzből* 1. — *Kinszki Ulrikből* 1. — *Mathosen* 1. — *Schröder Vilhelm* 2. — *Stein* 2. — Mind öszve 20 Battallion Gyalogság, az az: 23,820 ember. — A' Lovas Sergekből e' következendök: — A' *Wurmzer* Húzfárságból 4 Divízió. — Az *Eszterházy* Húzfárokból 4. Div. — A' Könnyü Lovasok közzül 3 Divízió *Tósfár*, és 3 *Kinszky*. — Mind öszve 14. Divízió Lovasok.

Kedves

Kedves Barátom! — Szívemnek tellyes örömevel volt szerentsém tisztelni N. Baranya Várme-gyében a' Felső Baranyai V. Tractusban Nagy Har-sány nevezetű helységben, azon örömnök napját, a' mellyen bámulásra méltó nagy örömmel örvende-zett az egész Nagy Harsányi Gyülekezet azon, hogy Fels. Magyar Koronánk Örökösének *Ferentz Hertzeg* ő Kegyelmségének második kedves Hiteš társa első szülött kis Hertzeg Afiszonyát szerentsé-sen elszülte, ezt a' nem tsak bámulásra, hanem követésre-is méltó öröm Innepének tzeremoniáját kívántam az Urral nékem kedves Barátom Uram-mal közleni, a' végre hogy egész Hazánkban lévő más Reformáta Ekklesiák' is, az illyotén háláadó tiszteletre fel-serkentetsenek. Ezen öröm Innepének napja vala Karátson Innepének harmadik napja, az az *Sz. János* napja, a' melly napon maga a' hely-ségbéli Tiszt. Prédikátor *Polya János* Ur reggeli 8 órakor egy háláadó' Prédikátziot mondott, a' mely-nek Textusa volt: — — *Sólt 71. v. 6. Te tölled tápláltattam az én Anyámnak méhétől fogva, az én Anyámnak méhéből te vontál-ki engemet, Te felőled vagy az én dicséretem szüntelen.* El-végezödvén a' Prédikátzió, a' háláadó könyörgéssel edgyütt, tehát mindjárt a' helységbéli Oskola Rektor *Györi Mihály* Ur a' maga Kántoraival edgyütt elő-állott, és a' Chorusba a' Kántorokat két részre szakaszt-ván, az edgyik Chorus, a' melly a' Paraszt Legé-nyekből állott Hármoniával gyönyörű tactusra el-éneklette e' következő Verseket, a' mellyeket maga az Oskola Rektor Ur kézített az említett al-kalmatofságra.

Im a' Magyarok egének
Egy oszlopa készüle,
Nemzetünknek egy nagy reményt
Hertzeg Afiszonyunk szüle.
Boldog a' melly Nemzetet
Az Ur-ekkép vezetget.

Her-

Hertzegünknek setét ege
 Melly setét gyászban vala,
 Midön első Hites társa
 A' szülésben meg-hala;
 Im örömet nevelő
 Fényességgel jön elő.

Ölelgesd hát szerelmeddel
 Oh Kedves Magyar Haza!
 Es tiszteld ez ujj vendéget
 Melly most érkezett haza.
 Kiáltsd te-is feregünk!
 Éllyen az ujj Hertzegünk!!

Ezeket el-végezték a' Kántor Legények, a' kik mind Parasztok. (nem lehet tehát tsudálni hogy ezek Parasztok lévén, így tudnak énekelni, mivel az egész község a' Templomba mindég Hármonice szokott énekelni, a' leg-kisebb Leány-is tudja a' Kótát és a' taktust; és az ő énekléseket egész Magyar Országra lehet vetni.) Ezt hát a' Paraszt Kántorok el-végezván, fel-állott a' másik Chorus, a' melly az Oskolában járó Gyermekekből állott, ezek is szép gyönyörű Hármoniával éneklették nyomban a' másik Chorus után e' következő Verseket:

Éllyen hát az ujj Vendégünk!
 Kinek szeretetétől mostan égünk.
 Éllyen egész Hertzegi Ház!
 Melly most ennyi örömet reánk ruház.
 Éllyen! éllyen! éllyen! sok időkig éllyen!
 Benne Hazánk édes Anyát szemléllyen.

Ezt a' gyermekek el-végezván, ismét a' paraszt Chorus kezdette:

A' Királyi székben ülőnek,
 A' Bárány Ur Jesusnak,
 Aldás, ditséret, tisztesség, hatalom,
 Örökkön örökké Amen.

Erre ismét a' Gyermekek Hármonice *Ditséret, ditsőség, tisztesség, 's a' t.* — Mind ezekre a' pus-
 kák

kák sok Salvét kiáltottak, és nagy öröm napja vala. — Ezt kívántam mint régi Baráttal közleni, hogy másoknak-is ez a' példa követésre kitetsék. — Jan. 5-dikén.

Külső Országi Tadófitások.

Roma Dec. 31-dikén. — A' Pápa. ö Szentsége leg-alább Karátson Szombattyán u. m. 24-dikben még semmit sem tudott azon szomorú hírből, melyet ö Szentségéről sok közönséges Levelek el-hírefztettek: sőt ekkor az egész sz. Papi Gyülekezettől a' *Vatikanum* Templomba kísértetvén, a' maga Tronufsába ülve, 19 Kárdinálisok társaságában vala ezen napon jelen az első innepi Vetsernyén. A' Karátson éttzakai sz. Misén-is 13 Kárdinálisokkal edgyütt jelen lévén, a' következő innepi napon egész Udvara és Teförzö Serge által kísértetve ismét a' *Vatikanum* Templomba méne, a' hol innepi köntösbe öltötetvén, hármas koronáját fejére téve, egy tronusos kárpit alatt kézen vivő székébe üle, mellyben, 20 Kárdinálisok menvén ö Szentsége előtt, a' leg-nagyobb későre pompa között, a' Pápáknak nagy Öltárja eleébe vitetteték, a' hol ö Szentsége, a' magok rangjok szerint öltözött Kárdinálisok, Patriárkhák, Ersekek, Püspökök, Infulás Abbások, és a' Mise köntösbe öltözött minden-féle Penitentziáriusok által, a' szokásban lévő idvezlésnek módja szerint tisztelteték. Az után hozzá kezde ö Szentsége egy szent Tercettnek énekléséhez, mellynek folytatását az éneklő Káplányokra bizván, maga Mise mondó köntösbe öltözék, és Kárdinális *Corsini* ö Eminentziájának, mint Püspöknek, végre a' Deák és Görög Diákonusoknak és Al-Diákonusoknak segittsége által, a' nagy Misének ki-szolgáltatásához kezde, a' Deák és Görög Diákonusnak és Al-Diákonusnak, a' Tronus mellett lévő Kárdinális Diákonusoknak, végre a' Conservátor. Uraknak sz. Vatsorát osztogatván, ezen sz. kötelelségének tetele után, a' sz. Misének ditsé

etc.

retesen véghez ment el énekléséért, a' Vatikánumi Káptalanból két Chorus-béli Uraktól a' Presbitériumot el fogadá. — Ezen tzerimoniákon a' Romában mulató Frantzia Hertzeg afzfzonyok-is minnyájon jelen valának.

Német Ország. — A' múlt esztendő Májusának 14-dikén állított vala fel a' Pruszszus Király egy bizonyos és az Anyaszentegyház dolgaiban vizsgálódó *Commissiot*. Ezen Commissiohoz a' múlt Dec. 15-dikén ismét egy parantsolattyát botsátá a' Király, mellyben azt az 1788 ban Jul. 9-dikén kiadatott, és egész Europa előtt esmeretes Pruszsziai Vallás-béli Edictumot téski ezen Commissionak legszorosabb sinor-mértékévé, mellynek tzellya abban az időben egyedül a' Krisztusról neveztetett szoross Orthodoxiának meg-tartása vala. A' nevezett Commissionak edgyik főbb kötelessége a' lészén, hogy két féle Laistrombà írja-bé a' Pruszsziai Birodalombéli minden Papoknak és Oskola-mestereknek neveit u. m. — egyikbe a' jókat, másikba pedig a' rozszakat. A' jóknak laistromába vétetnek mind azok kiváltképpen, kik a' régi jó Kereszténységhez való hivségek által magokat másoktól meg-köloböztetik: — a' rozszaknak laistromába pedig, minden meg-világosodottak, *Illuminátusok*, és gonosz életüek fognak bé-irattatni. Ezen utolsók közzül az elsőbkekre u. m. az Illuminatusokra, tsak annyiban tartozik a' Commissió vigyázni, hogy ezek a' magok hibás tudományokat ne terjeizthessék: az utolsókra pedig — hogy ezek előbb Ekklésiai, 's ha ez nem használna, az után politikai büntetéssel-is meg-büntettesenek.

Azok, a' kik Lelki vagy oskola páfztorságra szánták magokat, előbb hogy sem hivatalyoknak folytatására botsáttatnának, ezen Commissio által igen szorossan ízámot tartoznak adni a' magok gondolkodásaikról, hogy vallyon nintsenek e' az *Illuminátusoknak* dögleletes tudománya által meg-vesztegettetve, és ezen esetben tellyességgel a' szent ízékbe bé-nein botsáttatnak. — Utollyára azt sem felej-

felejtette-el ezen bölts Király a' nevezett Ediktumban ezen Commissió vizsgálódó Tagjainak Izivekre kötni, hogy ők magok tökéletes fedhetetlen életűek lenni Izoross kötelelségeknak tartsák. — Ezen Ediktum olyan nevezetes dolog vala a' fellyebb el-múlt két esztendőknben az egész Europai tudós Keresztény világban, hogy erről némelly dolgokat még meg-jegyezni, és a' maga olvasóinak el-küldeni a' *M. Kurir*-is kevés idő múlva kötelelségének fogja tartani.

Már leg-kisebb kétség *sintsen benne, hogy a' Pruzszius Király-is bizonyosánetette volna a' Tréviri Papi Fejedelmet a' felől, hogy ha a' jzükség kívánni fogná, ennek Statussait a' Frantziák ellen egészsz erejéből oltalmazni ne fogná.* Azonban nevezetes dolog az, hogy a' Tréviri Papi Fejedelem mind ezen biztatások mellett-is, éppen azon maximumat vevé-fel a' napokban a' ki-vándorlott Frantziákra nézve, a' melly szerint a' Tsászfár nem régiben a' Brabantziában mulató Frantziákkal bánt vala — az az — ki hirdetteté közöttök, hogy mint idegen jövő-járók, ők-is ott ugyan mulathatnak, de semmi fegyveres öfzve seregléseket ott nem tehetnek, és a' kik ezen parantsolat ellen hibázni fognak, 3 napok alatt innen ki-takarodjanak. — A' *Návidi Ujság*-író azt mondja, hogy ezen Válofztó Papi Fejedelmet igen jól ki-segitette most a' Grammatika. — az az — A' Politika egy felől azt diktálta a' Fejedelemnek, hogy fogadja bé magához a' Frantzia Nemeseket, de ugyan ezen Politika azt-is mondotta, hogy ha ki nem adja a' Fejedelem a' Nemeseknek az útát, tehát a' Nemzeti Sergek el-fogják borítani az Országot. Ekkor ezt sugá a' röviden jött Politikának a' Grammatika: hogy a' Fejedelem adja-ki az útát a' fegyveres Frantzia Nemes Sergeknek, szenvedje-meg pedig őket magánál, mint idegen jövevényeket. Mar az fogja az egészsz dologot el-válofztani, hogy meg-el-gefsznek e' a' Frantzia Nemzeti Filosofusok ezen fő Püspöki Dillinctioval, vagy nem.

A' Frantzia Király nagyobbik testvéréről azt mondják, hogy réá állott volna, vagy leg-alább hajlana arra a' plánura, melly szerint némellyek két Parlamentomi Házakat akarnak fel-állítani, 's hogy Párisba az edgyezésre vilzsa meeni magát meg-határozta: — ellenben Printz *Condé* és az Ar-téliai Gróf kézbehek köz katonává lenni, mint erre réá állani, és a' régi uralkodás formáján fel-hadni. — Más Ujtság Levelek-is nem egész-szen fundamentom nélkül valónak lenni erősítik azt a' hitet, hogy a' Printzek egyezést kezdettenek volna a' Frantzia Nemzeti-gyűléssel. — A' leg-fontosabb ujjságunk pedig az, a' mit

Isztambulból ezen hónapnak 8-dikán irnak u.m. — hogy a' Tsászár magát a' Printzeknek tökéletesen ki-nyilatkoztatta, hogy mint Auszriának Feje, a' Frantziák Constituziojába és így a' Printzek dolgába-is belé nem bocsátkozhatik, hanem mint Németek Tsászárja, a' Frantzia szélekbe bé-bíró Német Fejedelmeknek julsait, és *Brabantziát* a' fenyegetődő támodások ellen, oltalmazni tartozik. — Ezen 8-dikban Koblentzben költ Levél erősíti azt-is, hogy éppen ekkor útozott ott Béts felől egy Brüzszelbe febelesen menő Kurir keresztül, mely ő Felségének egy igen kemény parantsolattyát vitte a' Brabantziaiak ellen, a' melly szerint ő Felsége az ott-is, mint az egész Aufr. Belgiumban ki-hirdettetett Amnestiát, a' Brabantusokra nézve a' leg-kissebb punktumig meg-másolta, és a' Kormány-széknek szorosán parantsollya, hogy mind azokat, a' kik magokat a' pártoskodásra nézve leg-kissebbnyére gyanusá téfzik, el-fogattassa, 's a' törvények szerint meg-büntettesse.

Vandermerseh azt írta közelebbről, egy *Brédából* ezen hónapnak 6-dikán költ tudósítás szerint, azon Adjutántjának, ki mellette a' minapi Belgiumi revoluzioban hiv szolgálatot tett vala, és az oltá mind a' Hollándiai széleken fülelt: hogy út-ját haladék nélkült *Douai* felé végye, a' hol *Vandermerseh* Frantzia szolgálatban 4000 Brabantusokat

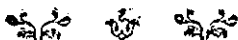
kat vezérel,

— — A' *Véseli* 's más *Geldria* körül fekvő Prufzszus Sergek annyira készen tartják magokat, hogy a' leg-első parantsolatra indulhatnak, a' merre felé kívántatni fog. — A' *Rénus* mellett olyan fegyveres az egész világ, hogy csak Feld Marschall *Bendernek* kívántatik egy szó, és az egész világ menydörögni fog a' *Rénus* mellyékén.

Tudósiás.

A' tsudálkozás mind illetlen, mind igen káros indulat az emberekben. A' tsudálkozás a' tudatlannok tulajdonsága, mert a' ki a' dolgot tudja 's érti, az azt tsudálni nem szokta. A' tsudálkozás mint egyéb Indulatok is az Elmének természeti tsendelését háborítja, az Okofságot egy darabig meg-köti, 's miat a' sebes zugó-patak a' mit talál, úgy ez is az Elmének Igazságot helybe-hagyó tehetségét erőszakosan el-ragadja. Talám senki se tudta a' Philosophusok között ezt az Indulatot másokban annyira fel-gerjeszteni, mint ama híres Königsbergi Professor *Kánt* Ur egy Mtnkájával, mellyet a' *Tiszta Okofság Visghádsának* (*Critick der reinen Vernunft*) nevez, melybe a' régi Filozofiat fenekestől fel-fordítani, 's annak le-romlott kö-falából akar egy uj alkotmányt építeni. *Kánt* a' látható 's tapasztalható Dolgok tulajdonságinak nagy részét a' gondolkodásra meg-kivántató minémüségké (*Conditiones subjektivae sentiendi cogitandique*) tézi 's igen mesterséges Idealista. Ő a' vélekedései 's különösen képzített erősségei eleibe sürü homályt húz, mellyen által látui akár-kinek is kívánt gyenge

gyenge Tanálónak nem kis dolog. Más Országokban régen gyötrik már magokat az Ifjak a' *Kánt* munkáinak meg-értésével, 's Német Országban némely Tanulók meg- is tsábeltak a' *Kánt* olvasása miá. Azzal dítsekdednek még mostan- is a' *Kánt* követői, hogy a' valek ellenkező Tudósok között senki még eddig őket meg nem érthette. — Az oka e' gonofznak ugy' itélem, nem egyéb; hanem a' bámulás, 's a' munkának előre való rendetlen imádása. A' *Kánt* munkáiban az életrizáló erő, a' melly gondolkodáson kívül kiváltképpen a' homályos irás módjában, az új szókban, a' néha 30 sorból álló periodusokban, mellyeknek eleit a' végivel a' gyenge emlékezesu léme öfzve nem kötheti, a' tapasztalás alá nem vettett gondolatokban (*abstractæ cogitationes*), egy szóval az érthetlenségbe vagyon. — Én, hogy, mind a' *Kánt* Urpartján lévő *Jacob* és *Keinhold* Hálai -s Jénai Professzor Uraknak meg-feleljek, mind pedig a' Természeti-bőlisekedést (Philosofiat) szerető Ifjak előtt a' *Kánt* munkáit esmértelessé tégyen, 's fokakat a' tsudálkozástól meg-szabadítsak, egy kis Oskolai munkátskát készitek illy fellyül való irással: *Dubia de Initiis Transcendentalis Idealismi Kantiani*. Azzal hogy én könyvetskét irván, *Kántot* tökéletesen meg-értetem nem dítsekdedem; tsak akartam én *Kántot* meg-érteni, melly igyekezetem mire mehetett, azt a' tudós Olvasó illetire hagyom. Senkit minthogy igen kitsiny-is lefűz a' könyv előre való szízetéssel nem akarok terhelni, tsak azt akartam jelenteni, hogy illy könyvetske-is fog nem fokára prés alá adadni, mellyel ha a' tanulni szerető Ifjaknak szolgálhatok nagy örömömre lézzen. — — Losontz 8. Jan. 1792. *Kosgonyi Josef*. — Losontzi Professzor